
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ щодо складання фінансового рахунку

1. Загальні положення

Методологічні положення були розроблені на виконання Концепції розвитку системи національних рахунків, яку затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.07.02 р. №413-р, та Програми розвитку системи національних рахунків на період до 2010 року, що була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 07.04.03 р. №475. Ці нормативні документи передбачають подальше впровадження міжнародного стандарту Системи національних рахунків, прийнятої у 1993 році (СНР'93) Комісією Європейських співтовариств, Міжнародним валютним фондом (МВФ), Організацією економічного співробітництва та розвитку, Організацією Об'єднаних Націй та Світовим банком.

Згідно з СНР'93 фінансовий рахунок відображає операції з фінансовими активами й зобов'язаннями, що здійснюються між інституційними одиницями національної економіки (резидентами) та між резидентами й іншими країнами світу (нерезидентами), а також показує роль окремих категорій фінансових інструментів у цих операціях.

Фінансовий інструмент – це будь-який контракт, що започатковує виникнення фінансового активу, з одного боку, та фінансового зобов'язання чи інструментів у вигляді акцій – з іншого. Фінансові інструменти класифікуються як фінансові активи (ресурси) або як інші (умовні та похідні) фінансові інструменти.

Фінансовий рахунок описує механізм перерозподілу фінансових ресурсів між інституційними секторами, що відчувають їх нестачу (тобто чистих позичальників) та залучають необхідні кошти шляхом прийняття нових зобов'язань чи скорочення існуючих активів, та інституційними секторами – чистими кредиторами, які розміщують свої вільні кошти шляхом придбання нових фінансових активів або скорочення існуючих зобов'язань.

Фінансовий рахунок є другим у послідовності рахунків, пов'язаних з нагромадженням, та будується за загальною їх схемою (Додаток 1) для економіки в цілому та її інституційних секторів:

S.1. Вся економіка.

S.11. Нефінансові корпорації.

S.12. Фінансові корпорації.

S.13. Сектор загального державного управління.

S.14. Домашні господарства.

S.15. Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства.

S.2. Інший світ.

На витратній (лівій) частині рахунку відображаються зміни в активах: придбання фінансових активів за відрахуванням вибуття, на ресурсній (правій) частині рахунку – зміни в зобов'язаннях: прийняття зобов'язань за виключенням їх погашення. Чисте прийняття фінансових зобов'язань за виключенням чистого прийняття фінансових активів у вартісному виразі дорівнює з протилежним знаком показнику “чисте кредитування / чисте запозичення”, який є балансуною статтею рахунку капіталу.

Чисте кредитування – це залишок коштів у вигляді чистого заощадження в сумі з чистими капітальними трансфертами, що не використані для нагромадження капіталу. І навпаки, якщо сума чистих заощаджень і капітальних трансфертів недостатня для фінансування чистого приросту нефінансових активів, нестача ресурсів, що утворилась, називається **чистим запозиченням**.

Таким чином, фінансовий рахунок не має балансуєної статті, яка б переносилась на інші рахунки, як це має місце по відношенню до всіх інших рахунків, що передують йому, у зв'язку з тим, що він є завершальним у послідовності рахунків, які відображають економічні операції між інституційними одиницями економіки.

В СНР існує взаємозв'язок фінансового рахунку з іншими рахунками, які мають кореспондуючі записи, що відповідають певним операціям фінансового рахунку. Реєстрація більшості операцій, пов'язаних з передачею майнових прав на товар або нефінансовий актив чи з наданням послуг, в СНР супроводжується відповідним записом на фінансовому рахунку. Частіше всього такі операції мають форму обміну товару, активів чи послуг безпосередньо на засоби платежу або на фінансові претензії, що дають право на отримання платежу в майбутньому. Оскільки в СНР облік операцій ведеться на основі принципу нарахування, будь-яка операція, що припускає здійснення платежу у формі фінансових активів чи в натуральній формі, супроводжується кореспондуючим записом по фінансовому рахунку.

Однак багато операцій в СНР відображаються на фінансовому рахунку повністю. До них відносяться такі, які пов'язані з обміном одного фінансового активу на інший або з погашенням зобов'язання за рахунок активу. Наприклад, комерційні кредити погашаються в обмін на платіж: це означає, що фінансова вимога у формі комерційного кредиту зникає тоді, коли боржник надає кредиту засоби платежу. В результаті на фінансовому рахунку з'являються такі чотири проводки: для кредитора – зменшення суми наданого комерційного кредиту та збільшення платіжних засобів (готівкові гроші та ліквідні депозити); для боржника – скорочення зобов'язань (у формі комерційних кредитів) та зменшення величини фінансових активів (у формі засобів платежу).

У гіпотетичному випадку економіки закритого типу, яка характеризується відсутністю будь-яких угод між інституційними одиницями – резидентами та нерезидентами, загальна сума чистого кредитування та загальна сума чистого запозичення різних інституційних секторів буде рівною між собою, оскільки потреба у чистому запозиченні дефіцитних секторів буде покрита за рахунок чистого кредитування секторів, які володіють надлишком фінансових ресурсів. Для економіки в цілому чисте кредитування (чисте запозичення) повинно дорівнювати нулю. Ця рівність відображає симетричний характер фінансових активів та зобов'язань. Коли ж між резидентами та нерезидентами мають місце господарчі угоди, сукупна величина чистого кредитування та чистого запозичення по всіх секторах економіки повинна дорівнювати або чистому кредитуванню, наданому економікою певної країни іншим країнам світу, або чистому запозиченню, отриманому нею із-за кордону.

Обмін існуючих фінансових активів на інші фінансові активи відображається винятково у рамках фінансового рахунку та стосується тільки активів. Так, якщо існуюча облігація в результаті угоди на вторинному ринку переходить від однієї інституційної одиниці до іншої, фінансовий рахунок продавця фіксує зменшення авуарів (грошових ресурсів банків-резидентів в іноземних валютах, цінних паперах, золоті, що є на його рахунках у закордонних банках) цінних паперів та збільшення на ту ж суму засобів платежу. По фінансовому рахунку покупця проводяться зворотні записи. Коли виникнення нового фінансового активу пов'язано з прийняттям інституційною одиницею фінансового зобов'язання, всі необхідні проводки можуть бути також відображені на фінансовому рахунку. Зокрема, в разі випуску корпорацією короткострокових цінних паперів в обмін на засоби платежу, то така операція у фінансовому рахунку зафіксується відповідно як збільшення її зобов'язань в формі цінних паперів та збільшення її фінансових активів у формі засобів платежу. На фінансовому рахунку секто-

ра-покупця відбудеться симетрична зміна величини фінансових активів, тобто сума платіжних засобів зменшиться, а авуари цінних паперів зростуть.

Для визначення фінансових активів та зобов'язань інституційних секторів економіки використовується інформація фінансової звітності підприємств, фінансових установ, бюджетних організацій та фондів соціального страхування (Додаток 2).

2. Правила відображення операцій у фінансовому рахунку

□ Визначення та облік фінансових операцій

До фінансових операцій відносяться всі операції, пов'язані зі зміною прав власності на фінансові активи, у тому числі виникнення й ліквідація фінансових вимог. Щоб визначити, які операції є фінансовими, необхідно провести границю між:

- фінансовими і нефінансовими активами;
- фінансовими операціями та іншими змінами у фінансових активах;
- операціями з реально існуючими фінансовими активами й операціями з умовними фінансовими активами.

Облік операцій з фінансовими активами ведеться в цінах, за якими ці активи були придбані або реалізовані. У ці ціни не повинні включатися плата за послуги, збори, комісійні та аналогічні платежі за послуги, пов'язані із здійсненням самих операцій; подібні платежі повинні відображатися як плата за послуги в рахунках поточних операцій, зокрема рахунку виробництва. Податки на фінансові операції також повинні виключатися із сум, які відображаються у фінансовому рахунку, та розглядатися як податки на послуги, які включаються до категорії податків на продукти при складанні рахунків первинного розподілу доходу. У зв'язку з цим особливо важливо, щоб проводки, зроблені у книгах обома учасниками операції, були ідентичні. Якщо випуск цінних паперів був зі знижкою, у фінансовому рахунку відображається сума виручки, отримана емітентом на момент продажу, а не її номінальна вартість. Різниця між ціною емісії та номіналом дорівнює сумі процентів, яку нараховано протягом періоду обігу фінансового інструменту.

Цінні папери – грошові документи, що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, (емітентом) та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що випливають з цих документів, іншим особам.

В разі здійснення торгівлі цінними паперами емітентом за допомогою гарантів по розміщенню цих паперів (андерайтером) або інших посередників, коли кінцеві інвестори одержують їх за більш високими цінами, то вартість активів та зобов'язань, яка відображається в обліку, повинна дорівнювати ціні, по якій сплачено інвесторами. Різниця між ціною, по якій сплачено інвесторами, та ціною емісії враховується як плата за послуги, яка отримана андерайтером від емітенту цінних паперів.

Обидві сторони, які беруть участь у фінансовій операції, повинні відображати її у своїх обліках одночасно. Коли проводці по фінансовому рахунку відповідає нефінансова операція, час реєстрації фінансової вимоги повинен співпасти з часом здійснення відповідних проводок по інших рахунках СНР, які відображають операції, котрі приводять до виникнення цієї вимоги.

Коли всі записи по даній операції відносяться винятково до фінансового рахунку, їх реєстрація по часу повинна співпадати з моментом переходу прав власності на даний актив.

Операції з фінансовими інструментами (фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями) відображаються у фінансовому рахунку через їхні зміни, що можуть виражатися як позитивними, так і негативними величинами.

□ Відмінність фінансових активів від нефінансових активів

Економічні активи визначаються в СНР як об'єкти, на які поширюються права власності і в результаті володіння якими або використання яких їхні власники можуть отримувати економічну вигоду. Економічні активи включають нефінансові та фінансові активи. До нефінансових активів відносяться: основний капітал, матеріальні оборотні кошти, цінності; земля, надра, ліси та інші природні ресурси; нематеріальні активи. Відмінність фінансових активів від нефінансових полягає в тому, що більшість з фінансових активів являє собою вимоги до інших інституційних одиниць, тобто їм протистоять фінансові зобов'язання інших одиниць.

Фінансові вимоги й зобов'язання виникають на основі договірних відносин між двома інституційними одиницями, одна з яких є кредитором (інвестором), а інша – позичальником (боржником). Більшість фінансових вимог виникає при передачі кредитором визначених ресурсів, що мають грошову оцінку, позичальникові. При цьому кредитор отримує вимогу до боржника, а боржник приймає на себе зобов'язання про сплату боргу кредиторів. В окремих випадках кредитор має безумовне право на одержання доходу від власності й відшкодування основної суми боргу. Це відноситься, наприклад, до таких фінансових активів, як депозити, цінні папери (крім акцій) і позики. В інших випадках безумовних відносин не існує і зобов'язання вводиться в СНР "за домовленістю". Наприклад, акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі, як правило, надають право їхнім власникам на одержання доходу від власності у вигляді дивідендів, але це не є фінансовим зобов'язанням корпорації. Поведінка власників акцій і вкладників капіталів у підприємницьку діяльність корпорацій під час їхнього існування більше схожа на поведінку кредиторів (інвесторів), ніж власників, а їхні права власності виникають тільки при ліквідації компанії. Тому в СНР випуск акцій та інших цінних паперів, які забезпечують участь в капіталі, розглядається як зобов'язання корпорацій. Зобов'язання за домовленістю вводяться й по відношенню до деяких похідних фінансових інструментів.

Відносно окремих категорій фінансових активів фінансові зобов'язання можуть не виникати. До них відносяться монетарне золото і спеціальні права запозичення (СПЗ).

Оскільки монетарне золото взагалі визнане як міжнародний платіжний засіб, то вважається, що воно має усі властивості фінансового активу для його власника, хоча й не має інституційного позичальника.

СПЗ, власники яких мають безумовне право одержувати платіжний засіб для забезпечення міжнародних операцій, розглядаються тільки як фінансові активи.

□ Зміни у фінансових активах, що не є операціями

Не всі зміни вартості фінансових інструментів відбуваються в результаті операцій. Такі зміни відображаються не у фінансовому рахунку, а у рахунках інших змін в активах, що включають рахунок інших змін в обсязі активів та рахунок переоцінки.

У рахунку інших змін в обсязі активів відображаються:

- виникнення або зникнення монетарного золота, розподіл або анулювання СПЗ;
- списання кредитором безнадійних зобов'язань (наприклад, у результаті банкрутства позичальника), які є односторонньою дією. У той же час списання зобов'язань кредитором за домовленістю з боржником (спрощення зо-

бов'язання) є операцією; воно відображається в рахунку капіталу як капітальний трансферт від кредитора боржникові, а у фінансовому рахунку – як зменшення активів кредитора і зобов'язань боржника по фінансовому інструменту “кредити та позики”.

У рахунку переоцінки відображається зміна вартості фінансових інструментів в результаті зміни їхньої ринкової вартості або валютних курсів (т.зв. холдинговий або інвентарний прибуток/збиток).

□ Умовні фінансові активи

Багато видів фінансових договірних угод між інституційними одиницями не приводять до виникнення безумовних вимог. Найчастіше вони не мають економічної вартості і не можуть передаватися іншим одиницям. Ці угоди називаються умовними активами, і вони не враховуються в СНР. Головною рисою умовних активів є те, що для здійснення фінансової операції повинні бути виконані певні умови.

До умовних фінансових активів відносяться, наприклад, гарантія погашення боргу, надана третьою стороною; кредитна лінія; акредитив (договір, що містить зобов'язання банку-емітенту, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені всупереч документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж); програми випуску цінних паперів з банківською підтримкою; угода про процентну ставку по термінових угодах. Бенефіціар – кінцевий отримувач коштів, на рахунок якого зараховуються кошти в іноземній валюті, переказ яких був ініційований за допомогою платіжного доручення в іноземній валюті. Будь-які платежі, пов'язані зі створенням умовного фінансового активу, розглядаються як плата за послуги і не відображаються у фінансовому рахунку.

□ Особливі випадки

В СНР право власності на нефінансові активи розглядається як право власності на фінансові активи в таких випадках:

- якщо земля і будівлі належать нерезиденту, то передбачається, що він має фінансову вимогу до умовної одиниці – резидента, що володіє цими активами;
- якщо некорпоративне підприємство, що діє в країні, належить нерезиденту, то вважається, що він володіє фінансовими активами в даній країні, вартість яких дорівнює вартості всіх активів (фінансових і нефінансових) цього підприємства за винятком зобов'язань.

Таким чином, для відображення операцій з такими активами у фінансовому рахунку необхідна інформація про вартість нерухомого майна і про активи та зобов'язання підприємств, що належать нерезидентам.

У випадку придбання товарів на умовах фінансового лізингу (договір, в результаті укладання якого лізингодавця на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менше строку, за який амортизується 60 відсотків вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладання договору) в СНР вважається, що право власності на товари переходить від орендодавця до орендаря, хоча юридично вони залишаються власністю орендодавця до повного погашення боргу. У фінансовому рахунку у зміні активів орендодавця та у зміні зобов'язань орендаря по категорії “кредити та позики” відображається ринкова вартість переданих товарів. Орендна плата повинна бути розділена на погашення основного боргу й сплату відсотків. Платежі, пов'язані з погашенням основного боргу, відображаються як зменшення активів орендодавця і зобов'язань орендаря. Сплата відсотків розглядається як дохід від власності та у фінансовому рахунку не відображається.

Угода про продаж цінних паперів з наступним викупом їх за фіксованою ціною у встановлений термін (РЕПО) відноситься в СНР не до цінних паперів, а до позик. Це пов'язано з тим, що така угода передбачає надання короткострокової позики під забезпечення цінними паперами та їхній власник, як правило, не змінюється. Якщо зазначені угоди є зобов'язаннями банків, то вони враховуються як інші депозити.

Однією з форм угоди про продаж цінних паперів з наступним викупом є валютні та золоті свопи, тобто обмін іноземною валютою і золотом між центральними банками різних країн або між центральним банком та іншими банками даної країни. Свопи між центральними банками відображаються у фінансовому рахунку як обмін депозитами, коли кожна країна отримує фінансовий актив (депозит в іноземному центральному банку) і приймає зобов'язання (депозит іноземного центрального банку). Свопи між центральним банком та іншими банками даної країни, коли центральний банк отримує в них іноземну валюту і взаємін тимчасово розміщує свої кошти на депозитних рахунках у цих банках, відображаються у фінансовому рахунку як позика центрального банку.

□ Похідні фінансові інструменти

Похідними фінансовими інструментами називають такі, які відносяться до певного фінансового інструменту, показника чи товару, за допомогою яких на фінансовому ринку можна проводити операції купівлі-продажу конкретних фінансових ризиків (таких як процентний і валютний ризики, ризик зміни курсу акцій і цін на товари, кредитний ризик і т.п.) незалежно від основного інструменту. Вартість похідного фінансового інструменту є похідною від ціни базового об'єкту, яким може бути, наприклад, актив. При цьому не відбувається передача основної суми, яка повинна була б погашатися, і не нараховується інвестиційний дохід. Похідні фінансові інструменти використовуються для різних цілей, в тому числі для управління ризиком, хеджування (страхування від можливого падіння ціни), арбітражних операцій між ринками та спекуляцією.

Існує дві широкі категорії похідних фінансових інструментів.

1) **Форвардний контракт** – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у певний час та на певних умовах у майбутньому з фіксацією цін такого продажу під час укладання такого форвардного контракту. До контрактів форвардного типу відносяться ф'ючерси і свопи.

Ф'ючерси – контракти на продаж і покупку фінансових інструментів або товарів за обумовленою ціною в обумовлений термін (з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту).

Своп – угода про обмін потоками платежів з однієї і тієї ж суми заборгованості протягом обумовленого терміну на заздалегідь погоджених умовах. Найбільш розповсюдженими видами свопів є процентні і валютні свопи. Процентні свопи являють собою обмін процентними платежами різного характеру (наприклад, обмін фіксованої ставки на плаваючу, однієї плаваючої ставки на іншу тощо). Валютні свопи являють собою обмін обумовленими сумами, вираженими в різних валютах, із зобов'язанням сплатити основний борг і виплатити відсотки по ньому на заздалегідь погоджених умовах протягом визначеного терміну.

2) **Опціон** – контракт, що дає покупцеві опціону право купити або продати певну кількість фінансових інструментів (акції, іноземна валюта) або товарів по заздалегідь установленій ціні в будь-який момент до закінчення (або в момент закінчення) терміну дії договору. Покупець опціону виплачує його продавцеві премію (ціну опціону) в обмін на зобов'язання останнього продати або купити за вимогою покупця фінансові інструменти або товари. У фінансовому

рахунку ціна опціону відображається як придбання покупцем фінансового активу і як прийняття зобов'язання продавцем. Коли опціонний контракт реалізується, то ці операції відображаються у СНР залежно від їхнього характеру. У фінансовому рахунку вони можуть враховуватися в категоріях депозитів або цінних паперів. Однією з форм опціонів є варанти.

Варант – різновид опціону на купівлю, який випускається емітентом разом із власними привілейованими акціями чи облігаціями та надає його власнику право на придбання простих акцій даного емітента протягом певного періоду за певною ціною. Існують також валютні варанти. Варанти можуть продаватися окремо від основного фінансового інструмента. Вважається, що продавець варанта приймає зобов'язання в розмірі його витрат на викуп цього зобов'язання, а покупець отримує еквівалентний йому актив.

3. Класифікація фінансових інструментів

Згідно з СНР класифікацію фінансових інструментів побудовано на таких критеріях:

- правові характеристики, тобто опис взаємовідносин кредитора й позичальника;
- ліквідність, тобто оборотність, можливість передачі, конвертованість.

У фінансовому рахунку виділяються такі основні категорії фінансових інструментів, які розташовані за ступенем ліквідності:

- F.1. Монетарне золото та спеціальні права запозичення.
- F.2. Готівкові гроші та депозити.
- F.3. Цінні папери, крім акцій.
- F.4. Кредити та позики.
- F.5. Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі.
- F.6. Страхові технічні резерви.
- F.7. Інша дебіторська / кредиторська заборгованість.

Найбільшу ліквідність мають ті фінансові інструменти, що обмінюються за вимогою і без фінансових штрафних санкцій на інші фінансові активи, товари, послуги. До них відносяться золото, готівка та депозити. Депозити розподіляються на переказні й не переказні депозити, останні менш ліквідні.

До групи фінансових інструментів меншої ліквідності відносяться такі цінні папери, як векселі й облігації. Для цінних паперів і кредитів одним з можливих критеріїв класифікації є час настання платежу, тобто віднесення їх до короткострокових або довгострокових.

Найменшою ліквідністю володіють страхові технічні резерви та інша дебіторська / кредиторська заборгованість.

□ Монетарне золото та спеціальні права запозичення (F.1)

Монетарне золото та спеціальні права запозичення (СПЗ), які випускає МВФ, являють собою активи, для яких на стороні пасивів не існує відповідних фінансових зобов'язань.

Операції з монетарним золотом включають продаж і купівлю золота, які здійснюються між органами грошово-кредитного регулювання різних країн. Монетарне золото є власністю органів грошово-кредитного регулювання або інших одиниць, по відношенню до яких вони здійснюють реальний контроль. До категорії монетарного золота відноситься тільки золото, яке служить активом та є частиною валютних резервів країни. Золотий запас України створюється Національним банком України і є державною власністю.

Купівля (продаж) монетарного золота відображається у фінансовому рахунку органів грошово-кредитного регулювання певної країни як приріст (скорочен-

ня) активів, а відповідна контрпроводка записується як скорочення (приріст) активів на рахунку інших країн світу. Операції із золотом інших секторів (включаючи нерезервне золото, яке належить офіційним органам, і все золото, яке належить фінансовим установам, крім центрального банку) розглядаються як придбання цінностей за виключенням їх реалізації (якщо єдиною метою такого придбання є нагромадження багатства), або як кінцеве споживання, або як проміжне споживання. Лише депозити, позики та цінні папери у вигляді золота розглядаються як фінансовий актив (але не як золото) і класифікуються у відповідній категорії поряд з аналогічними активами, вираженими в іноземній валюті.

Якщо органи грошово-кредитного регулювання поповнюють свої запаси монетарного золота шляхом купівлі товарного золота (тобто знов добутого золота або золота, запропонованого на приватних ринках) або скорочують золотий запас у цілях інших ніж проведення грошово-кредитної політики (продаж приватним власникам або користувачам), то вважається, що це є, відповідно, монетизацією та демонетизацією золота. Коли золото купується, операція відображається в рахунку капіталу у формі позитивної проводки як “придбання за виключенням вибуття цінностей” або як “зміна запасів матеріальних оборотних коштів” з проведенням відповідної контрпроводки по рахунках інституційних одиниць або інших країн світу, що поставляють золото. Коли немонетарне золото купується за кордоном, операція розглядається як імпорт. Сама по собі монетизація (або демонетизація) не знаходить відображення у фінансовому рахунку; замість цього зміни у позиціях балансу реєструються за допомогою проводок на рахунку інших змін в обсязі активів, що означає зміну класифікації і перенесення золота з категорії матеріально-оборотних коштів або категорії цінностей до категорії монетарного золота. Демонетизація записується симетрично.

Монетарне золото звичайно представлено у формі монет, злитків або брусків не нижче 995 проби. Як правило, його продаж здійснюється на організованих ринках або в рамках двосторонніх угод між центральними банками. Тому оцінка операцій не представляє будь-якої проблеми.

СПЗ – це міжнародний резервний актив, створений МВФ з метою поповнення існуючих міжнародних резервних активів, який являє собою “кошик” із п’яти валют, склад яких переглядається кожні п’ять років. Вартість спеціальних прав запозичення визначається щоденно. Операції з СПЗ проводяться по фінансових рахунках органів грошово-кредитного регулювання та інших країн світу відповідно.

СПЗ є розрахунковою одиницею, що визначається МВФ і використовується при здійсненні ним власних операцій та угод. Тому СПЗ не вважаються зобов’язаннями МВФ, а у членів МВФ, що отримали асигнування у СПЗ, не виникає реального (безумовного) зобов’язання щодо повернення виділених їм СПЗ.

СПЗ можуть бути активами винятково офіційних органів (як правило, це центральні банки, зокрема в Україні – Національний банк) і розподілятися між учасниками Департаменту спеціальних прав запозичення МВФ та іншими користувачами СПЗ, призначеними МВФ. СПЗ являють собою гарантоване й безумовне право кожного власника на придбання інших компонентів резервних активів, зокрема, іноземної валюти.

Механізм створення і погашення СПЗ (що називається відповідно розподілом і анулюванням СПЗ) згідно з положеннями СНР не призводить до утворення операцій, а відображається у формі проводки на рахунку інших змін в обсязі активів.

□ Готівкові гроші та депозити (F.2)

Готівкові гроші (F.21)

Готівкові гроші включають банкноти і монети, які знаходяться в обороті та широко використовуються для здійснення платежів (виключаються пам'ятні монети, які фактично не знаходяться в обороті). Слід розрізняти національні гроші та іноземну валюту, тобто грошові кошти, що є зобов'язаннями одиниць-резидентів, таких, як центральний банк, інші банки та центральний уряд, і грошові кошти, що є зобов'язаннями одиниць-нерезидентів, таких, як іноземні центральні банки, інші банки та центральні уряди зарубіжних країн. Готівкові гроші можуть виступати як актив будь-якого із секторів, однак емісія грошей є функцією, яка виконується тільки фінансовими корпораціями, зокрема в Україні Національним банком.

Депозит (вклад) – кошти, що надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із чинним законодавством України, або нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформлюються відповідною угодою.

Розрізняють переказні та інші депозити, власниками яких можуть бути всі інституційні сектори економіки. Однак частіше всього депозити у формі зобов'язань приймають на себе фінансові корпорації і сектор загального державного управління.

Депозити класифікуються:

- за видами валют – національні або іноземні;
- за резидентною приналежністю власників зобов'язань.

Переказні депозити (F.22)

До переказних депозитів відносяться депозити, які можуть:

- за вимогою підлягати обміну на готівкові по номіналу без сплати штрафу або будь-яких обмежень;
- вільно переводитись за допомогою чеків;
- іншим способом використовуватися для здійснення платежу.

Інші депозити (F.29)

Інші депозити включають всі вимоги (крім переказних депозитів) до центрального банку, інших депозитних установ і державних органів, а в деяких випадках, і до інших інституційних одиниць, які підтверджені відповідним документом. Типовими формами депозитів, представленими в даній категорії, є непереказні ощадні вклади, термінові вклади і непереказні депозити в іноземній валюті. До цієї категорії відносяться також акції або аналогічні свідоцтва участі в капіталі, що випускаються позиково-ощадними асоціаціями, будівельними товариствами, кредитними спілками тощо; ці акції або депозити обмінюються на готівку на законній підставі або на практиці за вимогою або з короткочасним повідомленням. Фінансові вимоги до МВФ, що є частиною міжнародних резервів країни і не представлені позиками, слід також показувати в даній категорії (вимоги до МВФ, що виникли в результаті надання коштів, слід включати до категорії "кредити та позики"). Виплата різниці в курсах з опціонних та термінових угод включається до категорії інших депозитів; тут же відображаються тільки угоди про наступний викуп через добу або дуже короткий період, якщо вони попадають під національне визначення грошей в широкому значенні. Інші угоди про наступний викуп слід відносити до категорії "кредити та позики".

□ Цінні папери, крім акцій (F.3)

До категорії цінних паперів, з яких виключаються акції, відносяться облігації, казначейські зобов'язання, ощадні, інвестиційні та іпотечні сертифікати, векселі, приватизаційні папери та похідні цінні папери.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому строк з виплатою фіксованого процента (якщо інше не передбачено умовами випуску). Облігації розповсюджуються серед підприємств і громадян на добровільних засадах.

Випускаються облігації таких видів:

- облігації внутрішніх і місцевих позик;
- облігації підприємств;
- облігації зовнішніх державних позик України.

Облігації внутрішніх і місцевих позик випускаються на пред'явника.

Облігації підприємств випускаються підприємствами усіх передбачених законом форм власності, об'єднаннями підприємств, акціонерними та іншими товариствами і не дають їх власникам права на участь в управлінні.

Облігації зовнішніх державних позик України можуть деномінуватися у конвертованій іноземній валюті.

Облігації можуть випускатися процентними і безпроцентними (цільовими), що вільно обертаються або з обмеженим колом обігу. Облігації, запропоновані для відкритого продажу з наступним вільним обігом (крім безпроцентних облігацій), повинні містити купонний лист на виплату процентів.

Казначейські зобов'язання України – вид цінних паперів на пред'явника, що розміщуються виключно на добровільних засадах серед населення, засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету і дають право на одержання фінансового доходу.

Ощадний сертифікат – письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів, яке засвідчує право вкладника на одержання після закінчення встановленого строку депозиту і процентів по ньому. Ощадні сертифікати видаються строкові (під певний договірний процент на визначений строк) або до запитання, іменні та на пред'явника.

Інвестиційний сертифікат – цінний папір, який випускається компанією з управління активами пайового інвестиційного фонду та засвідчує право власності інвестора на частку в пайовому інвестиційному фонді.

Іпотечний сертифікат – особливий вид цінного паперу, забезпечений іпотечними активами або іпотеками (вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника).

Іпотечні сертифікати мають номінальну вартість та строк обігу. Номінальна вартість та строк обігу сертифікатів одного випуску мають бути однаковими. Номінальна вартість може бути встановлена в національній валюті з урахуванням інфляційного застереження. Строк обігу сертифікатів одного випуску не може перевищувати строк існування іпотечних активів, які є забезпеченням цього випуску, та строку відчуження іпотечних активів.

Вексель – цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку певну суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Існують прості та переказні векселі.

Приватизаційні папери – це особливий вид державних цінних паперів, які засвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду. Приватизаційні папери можуть бути лише іменними.

Нові випуски цінних паперів, що обертаються, нерідко забезпечуються за рахунок наявних активів, таких, як позики, іпотеки, або інші активи (включаючи дебіторську заборгованість). Таку реорганізацію активів часто називають

сек'юритизацією. Створення нових активів відображається у формі проводок по фінансовому рахунку, де знов створені активи повинні відноситись до категорії цінних паперів, які не включають акції. Вихідні активи повинні значитись на балансі інституційних одиниць, які є їх власником.

Індексовані цінні папери представляють собою фінансові інструменти, для яких або платежі по купонах (проценти), або величина основної суми прив'язується до якогось індексу цін, ціни товару, індексу валютного курсу тощо. Крім отримання процентного доходу, такі папери дозволяють зберігати купівельну спроможність або вартість цінностей під час інфляції. Коли індексуються купонні платежі, вони реєструються як процентний прибуток по аналогії з будь-яким іншим фінансовим активом, ставка проценту по якому змінюється. Коли індексується основна сума, то ціна емісії приймається за основну суму, а платежі, які обумовлені індексацією та виплачуються періодично, з настанням строку погашення реєструються як процентний дохід (дохід від власності). Такі нарахування здійснюються протягом всього періоду обігу цінного паперу, а відповідна контрпроводка по фінансовому рахунку здійснюється для цінних паперів, не включаючи акції.

Похідні цінні папери – цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом терміну, визначеного договором (контрактом), цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.

Короткострокові цінні папери (F.31)

До короткострокових цінних паперів, крім акцій, відносяться цінні папери, початковий строк погашення яких складає один рік і менше, навіть, у тому випадку, якщо вони випущені в рамках довгострокових програм, наприклад, програм випуску з банківською підтримкою.

Довгострокові цінні папери (F.32)

До довгострокових цінних паперів, крім акцій, відносяться цінні папери, первісний період погашення яких становить більше року. Вимоги, термін погашення яких встановлюється за вибором і найпізніший з яких становить більше року з невизначеним періодом платежу, слід класифікувати як довгострокові.

□ Кредити та позики (F.4)

Кредит – позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.

Кредити та позики включають всі фінансові активи, які:

- утворюються за рахунок прямого надання фінансових коштів позичальнику з боку кредитора;
- представлені документом, що не знаходиться в обігу, або
- по відношенню до яких кредитор не отримує ніякого цінного паперу, який би засвідчував укладання угоди.

До цієї категорії відносяться всі позики та аванси (за винятком дебіторської або кредиторської заборгованості по комерційних кредитах і авансах), які надаються підприємцям, органам державного управління, домашнім господарствам, банкам, фінансовим компаніям та іншим установам. Кредити та позики включають також споживчий кредит, оренду товарів з можливістю їх купівлі, позики на фінансування комерційного кредиту, угоди з фінансового лізингу та інші аналогічні угоди, а також вимоги до МВФ у формі виданих позик.

Короткострокові кредити та позики (F.41)

Короткострокові кредити і позики включають такі, початковий термін погашення яких становить один рік і менше. Всі позики, які погашені за вимогою

кредитора, слід класифікувати як короткострокові, навіть якщо очікується, що їх погашення буде здійснене не раніше ніж через рік.

Довгострокові кредити та позики (F.42)

До довгострокових кредитів і позик відносяться такі, початковий термін погашення яких становить, як правило, більше року.

□ Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі (F.5)

До акцій та інших цінних паперів, які забезпечують участь в капіталі, відносяться всі інструменти та облікові записи, що визнаються після того, як були задоволені фінансові претензії всіх кредиторів як вимоги на ту частину капіталу, яка залишається після ліквідації корпорації. Цінні папери, пов'язані з участю в акціонерному капіталі, не дають право на отримання заздалегідь установленної суми доходу або фіксованої суми, що виплачується при ліквідації корпорації.

Акція – цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує дольову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.

Привілейовані акції дають власникові переважне право на одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна акціонерного товариства у разі його ліквідації.

Категорія акцій та інших цінних паперів, які забезпечують участь в капіталі, включає чисту долю власника у капіталі квазікорпорації, а також акції і дольову участь в капіталі корпорацій. В СНР вважається, що корпоративне підприємство може володіти своїми власними коштами, крім дольових коштів його власників; що ж до квазікорпорацій, то всі власні кошти таких підприємств є власністю їх власників. Чистий внесок власників у капітал квазікорпоративних підприємств являє собою чисту добавку до фінансових коштів та інших ресурсів цих підприємств з боку їх власників. Таке поповнення коштів власниками являє собою капіталовкладення в квазікорпоративне підприємство, які спеціально не виділяються в рамках категорії “акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі”. Чистий внесок власників дорівнює величині фактичного вкладу за відрахуванням вилучення з капіталу квазікорпорацій. Капітал квазікорпорації складається з коштів, які використані для придбання основного капіталу, поповнення матеріальних оборотних коштів, придбання фінансових активів і сплати зобов'язань. Сюди включають також передачу власниками основних засобів і фінансових активів на адресу квазікорпорації. Вилучення з капіталу квазікорпорацій можна здійснювати шляхом перерахування власникам надходжень від продажу основного капіталу або інших активів, передачі основних фондів та інших активів квазікорпорації її власнику, а також за рахунок коштів, вилучених із накопичених невитрачених заощаджень і резервів, призначених для відшкодування основних фондів. Ця категорія не включає поточне використання і поточні надходження прибутків квазікорпорації.

Фінансові операції, які стосуються нерухомих активів і некорпоративних підприємств та належать нерезидентам, також відображаються в категорії “акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі”. Якщо квазікорпорація є підприємством прямого інвестування, яке повністю належить нерезидентам (як правило, це зарубіжне відділення корпорації або некорпоративного підприємства), то припускається, що весь нерозподілений прибуток цього підприємства перераховується материнській компанії (або компаніям), а потім реінвестується в капітал квазікорпорації у вигляді приросту дольової участі. При цьому власник (власники), безумовно, може (можуть) інвестувати додаткові

кошти в капітал такого підприємства понад загальної суми нерозподіленого прибутку або, навпаки, вилучення капіталу. По відношенню до квазікорпорації прямого інвестування, яка належить нерезидентам лише частково, припускається, що перераховується і реінвестується тільки та частина її нерозподіленого прибутку, яка пропорційна дольовій участі нерезидентів у капіталі цього підприємства. Таке ж припущення здійснюється стосовно корпоративних підприємств, тобто передбачається, що перерахування нерозподіленого прибутку здійснюється пропорційно частки іноземних власників в акціонерному капіталі корпорації, а реінвестування прибутку показується в даній категорії.

□ Страхові технічні резерви (F.6)

Страхові технічні резерви підрозділяються на чисту вартість активів домашніх господарств у резервах по страхуванню життя та в пенсійних фондах (F.61) і попередні виплати страхових премій та резерви для покриття неврегульованих страхових претензій (F.62).

В першу категорію включаються резерви на покриття застрахованих ризиків, резерви по страхуванню життя з правом отримання визначеного прибутку й резерви пенсійних фондів; ця категорія підрозділяється на два компоненти: чиста вартість активів домашніх господарств у резервах по страхуванню життя (F.611) і чиста вартість активів домашніх господарств в пенсійних фондах (F.612).

До другої категорії відносяться фонди, які утворюються за рахунок попередніх виплат страхових премій, та резерви страхових компаній (включаючи страхування автотранспортних засобів, медичне страхування, страхування життя на певний період, страхування від нещасних випадків, страхування з метою підтримання рівня доходу та інші види страхування, не пов'язані із страхуванням життя), призначені для виплати страхових відшкодувань. Резерви на покриття ризиків, резерви по страхуванню життя з правом отримання призначеного доходу і попередніх виплат страхових премій є активами власників страхових полісів, в той час як резерви по неврегульованих страхових претензіях вважаються активами бенефіціарів (одержувачів по страховому полісу). Страхові технічні резерви можуть бути зобов'язаннями не тільки страхових компаній, що займаються страхуванням життя або іншими видами страхування (компанії відкритого типу або акціонерні компанії), але й зобов'язаннями як автономних пенсійних фондів, включених до підсектора страхових корпорацій та пенсійних фондів, так і неавтономних пенсійних фондів, віднесених до того інституційного сектора, який керує їх діяльністю.

Чиста вартість активів домашніх господарств у резервах по страхуванню життя та в пенсійних фондах (F.61)

Дана категорія підрозділяється на вимоги домашніх господарств по відношенню до резервів страхування життя і резервів пенсійних фондів.

Чиста вартість активів домашніх господарств у резервах по страхуванню життя (F.611)

Резерви по страхуванню життя складаються із страхових резервів на покриття застрахованих ризиків і резервів по страхуванню життя з правом отримання призначеного доходу, що додаються до страхової суми, яка виплачується по закінченню періоду дії договору по страхуванню життя з отриманням доходу або аналогічних полісів. Незважаючи на те, що страхові компанії отримують і розпоряджаються резервами по страхуванню життя, вважається, що ці резерви є активами застрахованих осіб або домашніх господарств, а не частиною власних коштів страхових компаній. У сукупності ці резерви описуються як чиста вартість активів домашніх господарств у резервах по страхуванню життя. В фінансовому рахунку СНР відображаються тільки зміни у величині їх дольової участі. Ці

зміни в результаті операцій, у яких беруть участь страхові компанії і домашні господарства, включають приріст дольових коштів за відрахуванням їх скорочення.

Приріст дольових коштів домашніх господарств у резервах фондів по страхуванню життя складається з таких компонентів:

- загальної суми страхових премій, фактично отриманих протягом поточного звітного періоду;
- загальної суми додаткових внесків (яка дорівнює сумі доходів по інвестованих резервах, віднесених на рахунок домашніх господарств, що є власниками страхових полісів);
- мінус плата за послуги по страхуванню життя.

Скорочення дольової участі домашніх господарств у резервах по страхуванню життя включає:

- страхові суми, які належать власникам полісів по досягненню відповідного віку (страхування на доживання та власникам аналогічних страхових полісів, включаючи премії або доходи, зароблені по цих страхових полісах);
- суми, що належать бенефіціарам (особі, якій призначений платіж або на користь якої відкрито акредитив) у випадку смерті застрахованої особи, включаючи премії або доходи;
- платежі, що належать по страхових полісах, анульованих до закінчення періоду страхування.

Зміни у величині дольової участі домашніх господарств, які відбулись між початком і кінцем звітного періоду, є результатом номінальних прибутків або збитків від володіння резервами, що інвестовані страховими компаніями, та відображаються в рахунку переоцінки.

Чиста вартість активів домашніх господарств в пенсійних фондах (F.612)

Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Недержавний пенсійний фонд – юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та проводить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду.

Передбачено три види недержавних пенсійних фондів:

- **відкриті фонди** – недержавні пенсійні фонди, учасниками яких можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи;
- **корпоративні фонди** – недержавні пенсійні фонди, засновниками яких є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до яких можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками цих фондів можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками та роботодавцями-платниками цих фондів;
- **професійні фонди** – недержавні пенсійні фонди, засновником (засновниками) яких можуть бути об’єднання юридичних осіб-роботодавців, об’єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об’єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов’язані за родом їх професійної діяльності (занять). Учасниками таких фондів можуть бути вик-

лючно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду.

Кошти недержавних пенсійних фондів складаються з резервів, що належать фондам, які засновані роботодавцями, або працівниками, або спільно, та призначені для виплати пенсій працівникам після їх виходу на пенсію. Ці резерви, як і резерви по страхуванню життя, вважаються активами домашніх господарств, а не інституційних одиниць, які ними розпоряджаються, і тому називаються чистою вартістю активів домашніх господарств у пенсійних фондах. Фінансовий рахунок СНР відображає зміни у величині цієї участі. Такі зміни є результатом операцій, в яких беруть участь недержавні пенсійні фонди або домашні господарства, включають приріст дольових коштів за відрахуванням їх скорочення.

Приріст дольової участі домашніх господарств у резервах недержавних пенсійних фондів складається з:

- загальної суми фактичних внесків до недержавних пенсійних фондів, що виплачується працівниками, роботодавцями або іншими інституційними одиницями від імені приватних осіб і домашніх господарств, які мають фінансові вимоги до цих фондів;
- загальної суми додаткових відрахувань, які дорівнюють сумі доходів, отриманих у результаті інвестування резервів недержавних пенсійних фондів і віднесених на рахунок домашніх господарств, що приймають участь;
- мінус оплата за послуги по управлінню коштами цих фондів.

Скорочення дольової участі в недержавних пенсійних фондах складається з таких компонентів:

- загальної суми виплат пенсіонерам або їх утриманням у вигляді щотижневих, щомісячних або інших регулярних платежів;
- загальної суми одноразових виплат особам, що здійснюються при їх виході на пенсію.

Зміни у величині чистої дольової участі домашніх господарств, що виникли протягом звітного періоду як результат номінальних прибутків або збитків від володіння резервами, інвестованими пенсійними фондами, враховуються на рахунок переоцінки і не включаються до фінансового рахунку.

Попередні виплати страхових премій та резерви для покриття неврегульованих страхових претензій (F.62)

Попередні виплати страхових премій пояснюються тим, що вони, як правило, виплачуються заздалегідь, на початку періоду, охопленого договором страхування, який не співпадає зі звітним періодом. Таким чином, в кінці звітного періоду при зведенні балансу виявляється, що частина страхових премій, виплачених протягом звітного періоду, може бути використана для покриття ризиків наступних періодів. Ці авансові виплати премій являють собою активи власників страхових полісів і складають частину страхових технічних резервів. Суми премій, що відображаються в обліку як операції між власниками страхових полісів і страховими компаніями, являють собою отримані премії, тобто ті, що були внесені в поточному або в попередньому періоді і які призначені для виплати страхових сум щодо ризиків, не покритих у поточному звітному періоді.

Резерви для покриття неврегульованих страхових претензій – це резерви страхових компаній, призначені для врегулювання пред'явлених, але ще не оплачених страхових претензій, включаючи претензії, які можуть бути оскаржені. Обґрунтовані претензії, прийняті страховими компаніями для оплати, розглядаються як ті, що належать оплаті тоді, коли відбувається подія або нещасний випадок, і є основою для виникнення страхової вимоги незалежно від того, скільки часу потрібно для врегулювання цієї претензії. Отже, резерви по

неврегульованих претензіях являють собою активи страхувальника або застрахованих осіб і зобов'язання страхових компаній.

Зміна в обсязі попередньо виплачених страхових премій і резервів для покриття неврегульованих страхових претензій, які є результатом операцій між власниками страхових полісів і страховими компаніями, відображаються у фінансовому рахунку СНР в загальній категорії "страхові технічні резерви".

Зміни в резервах у результаті отримання номінальних прибутків або збитків від володіння цими резервами реєструються не по фінансовому рахунку, а по рахунку переоцінки.

□ Інша дебіторська / кредиторська заборгованість (F.7)

Комерційні кредити та аванси (F.71)

До даної категорії відносяться:

- комерційні кредити на купівлю товарів та послуг, надані безпосередньо корпораціям, органам державного управління, некомерційним організаціям, домашнім господарствам та іншим країнам світу;
- аванси на виконання ще незавершених робіт (які включені до матеріальних оборотних коштів) або за роботу, яку ще потрібно виконати.

Комерційні кредити та аванси не включають позики на фінансування комерційних кредитів, що відображаються в категорії F.4. Іноді буває доцільним провести розбивку даної категорії на короткострокові та довгострокові кредити і аванси, використовуючи той же критерій, який застосовується при розподілі інших фінансових активів на короткострокові і довгострокові активи.

**Інша дебіторська / кредиторська заборгованість
за виключенням комерційних кредитів та авансів (F.79)**

До даної категорії відносяться інші види дебіторської і кредиторської заборгованості, не включаючи вищенаведені, зокрема, заборгованість по виплаті заробітної плати, пенсій та інших соціальних допомог, податків тощо.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Держкомстату
від 16.02.2004 р. №112

Додаток 1

Схема фінансового рахунку

Усього	Зміни в активах							Фінансові інструменти та балансуєча стаття	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві							Усього
	S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.2	
	Інший світ	В цілому по економіці	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації		Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	В цілому по економіці	Інший світ	
								B.9 Чисте кредитування (+), чисте запозичення (-)	*	*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*	*	F Чисте придбання фінансових активів								
								F Чисте прийняття фінансових зобов'язань	*	*	*	*	*	*	*	*
	*	*				*		F.1 Монетарне золото та СПЗ								
*	*	*	*	*	*	*	*	F.2 Готівкові гроші та депозити		*	*			*	*	*
*	*	*	*	*	*	*	*	F.3 Цінні папери, крім акцій	*	*	*			*	*	*
*	*	*		*	*	*	*	F.4 Кредити та позики	*		*	*	*	*	*	*
*	*	*		*	*	*	*	F.5 Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі	*	*				*	*	*
*		*		*				F.6 Страхові технічні резерви		*				*		*
*	*	*	*	*	*	*	*	F.7 Інша дебіторська/ кредиторська заборгованість	*	*	*	*	*	*	*	*

Інформаційна база для складання фінансового рахунку

Категорії фінансового рахунку згідно з СНР'93	Джерела інформації
F.1. Монетарне золото та спеціальні права запозичення	Платіжний баланс України
F.2. Готівкові гроші та депозити	ф.№1 "Баланс" підприємств "Баланс Національного банку України" "Зведений баланс банків України" ф.№748 "Звіт про касові обороти" Національного банку України ф.№1 "Баланс" бюджетних установ "Звіт про фінансовий стан Державного бюджету України" (баланс) "Баланс виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя" ф.№1 "Баланс" Пенсійного фонду ф.№1 "Баланс" Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань ф.№1 "Баланс" Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності ф.№1 "Баланс" Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття Платіжний баланс України
F.3. Цінні папери, крім акцій	ф.№1 "Баланс" підприємств ф.№2-Б "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів" "Баланс Національного банку України" "Зведений баланс банків України" "Звіт про фінансовий стан Державного бюджету України" (баланс) "Баланс виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя" ф.№1 "Баланс" бюджетних установ Платіжний баланс України
F.4. Кредити та позики	ф.№1 "Баланс" підприємств ф.№2-Б "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів" "Баланс Національного банку України" "Зведений баланс банків України" "Звіт про фінансовий стан Державного бюджету України" (баланс) "Баланс виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя" ф.№1 "Баланс" бюджетних установ Платіжний баланс України
F.5. Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі	ф.№1 "Баланс" підприємств ф. №2-Б "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів" "Зведений баланс банків України" Платіжний баланс України

Категорії фінансового рахунку згідно з СНР'93	Джерела інформації
F.6. Страхові технічні резерви	"Звіт про доходи та витрати страховика" страхових компаній України
F.7. Інша дебіторська / кредиторська заборгованість	ф.№1 "Баланс" підприємств "Баланс Національного банку України" "Зведений баланс банків України" ф.№1 "Баланс" бюджетних установ "Звіт про фінансовий стан Державного бюджету України" (баланс) "Баланс виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя" ф.№1 "Баланс" Пенсійного фонду ф.№1 "Баланс" Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності ф.№1 "Баланс" Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття

Література

1. Закон України "Про цінні папери і фондову біржу" від 18.06.1991 р. №1201-ХІІ (із змінами та доповненнями).
2. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р. №679-ХІV.
3. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.07.2003 р. №1057-ІV.
4. Постанова Національного банку України "Правила здійснення депозитних операцій для банківських депозитів" від 30.06.1998 р. №250.
5. "Положення Національного банку України про кредитування" від 28.09.1995 р. №246 (із змінами та доповненнями).
6. "Правила випуску та обігу фондових деривативів", які затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 24.06.1997 р. №13.
7. Руководство по денежно-кредитной и финансовой статистике. – Вашингтон, округ Колумбия, США: МВФ. – 2000.
8. Система национальных счетов. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, 1993. – Брюссель/Люксембург, Вашингтон, О.К., Нью-Йорк, Париж. – 1998.
9. European System of Accounts (ESA 1995). Eurostat.